

NUORTEN RUNOKARAOKE – TEHTÄVÄPAKETTI

Runokaraoke on leikkimielinen tapa lähestyä runoa lausumalla sitä karaokevideon tahdissa. Nuoren Voiman Liitto toteutti Runokaraoken vuosina 2003–2005 tuolloin ajankohtaisesta nykyrunoudesta. Sen tekijät olivat NVL:n toiminnassa aktiivisia taiteilijoita. Tämä runokaraoke on vuokrattavissa CD-levyinä Nuoren Voiman Liitosta. Kevään 2015 aikana Herttoniemen yhteiskoulun äidinkielen ja kirjallisuuden ja kuvataiteen oppiaineet toteuttivat uudistetun Runokaraoken erityisesti yläkoululaisille. Videot ovat nähtävillä ilmaiseksi osoitteessa

<https://www.youtube.com/watch?v=j1KPVMR96CU&list=PLuv6ismMM41cJzehIHmTYKc0FISuwlwqb&index=7>. Tämä tehtäväpaketti syventää Runokaraoken käyttöä opetuksessa.

Herttoniemen yhteiskoulun lukiolaiset valitsivat äidinkielen ja kirjallisuuden tunneilla runoja tuoreista kokoelmista omiin karaokevideoihinsa. Kuvataideopetuksen ryhmä sekä äidinkielen valinnaisen kurssin ryhmä ideoivat ja toteuttivat videot. Projektin tavoitteena oli esitellä lukiolaisille nykyrunouden monimuotoisuutta ja saada heidät kiinnostumaan runojen lukemisesta. Oman taiteellisen projektin tekemisellä kannustettiin nuoria itseilmaisuun ja taiteelliseen tulkitsemiseen.

Herttoniemen yhteiskoulun lukiolaisten videoista on koottu uusi, lähinnä yläkoululaisten käyttöön tarkoitettu Runokaraoke, jota muutkin koulut voivat käyttää opetusmateriaalina. Nuorten Runokaraoke julkaistaan Runokuu-festivaalilla 27.8.2015 Kansallisteatterin Lavaklubilla. Runokuu on Nuoren Voiman Liiton koordinoima kirjallisuusfestivaali, joka järjestetään yhdettätoista kertaa 21.–27.8.2015 Helsingissä.

TEE OMA RUNOKARAOKESI!

Mitä tarvitset?

Kunkin osallistujan oman runon etsimiseksi on hyvä olla käsillä runsaasti runokirjoja.

Videon tekoon käy esimerkiksi älypuhelimien videokamera.

Nauhan leikkaamiseen ja käsittelyyn on olemassa ilmaisia ohjelmia, kuten Moviemaker.

Videoiden julkaisu onnistuu YouTubessa tai Vimeossa.

Työvaiheet:

- 1) Runojen valinta
- 2) Kuvamateriaalin ideointi
- 3) Kuvaus
- 4) Ääniraidan tekeminen runosta oikean pituuden löytämiseksi (ääniraidan voi myöhemmin poistaa)
- 5) Kuvamateriaalin leikkaaminen ja tekstin yhdistäminen kuvaan
- 6) Testiluenta! Eteneekö teksti karaokelukijalle sopivaa tahtia?
- 7) Karaokekansion kokoaminen
- 8) Runokaraoketilaisuuden järjestäminen

Opettaja: Haasta opiskelijoiden tekemät videot omilla versioillasi!

TEHTÄVIÄ VALMIIN NUORTEN RUNOKARAOKEN TUEKSI

Herttoniemen yhteiskoulun lukion opiskelijat ovat tehneet karaokevideot seuraaviin runoihin:

- 1) Catharina Gripenberg: Brandgata (kokoelmasta *Ta min hand, det vore underligt*, Schildts, 2007)
- 2) Tommi Parkko: Olet hukkoa aaltoihiin (kokoelmasta *Pelikaani*, Savukeidas, 2011)
- 3) Aki Salmela: Leikitään kotia (kokoelmasta *Leikitään kotia*, Tammi, 2005)
- 4) Ilpo Tiihonen: Ylistys pyllylle (kokoelmasta *Jumalan sumu*, WSOY, 2009)
- 5) Johanna Venho: Kauhun tasapaino, keinulauta (kokoelmasta *Tässä on valo*, WSOY, 2009)
- 6) Tuula Korolainen: Maailman alussa (kokoelmasta *Kuono kohti tähteä*, Lasten Keskus, 2005)
- 7) Hannimari Heino: Kuinka korkealla tämä on, montako metriä (kokoelmasta *Alkaa meri*, ntamo, 2013)
- 8) Mikko Myllylahti: Maailmanlopun tuuli rakeisilla kaduilla (kokoelmasta *Väylä*, Savukeidas, 2012)
- 9) Merja Virolainen: Edustusvaimo (kokoelmasta *Kontaktia halutaan*, Tammi, 2007)

10) Juho Nieminen: Pysähtyneet ovat kadut ja ihmiset (kokoelmasta *Alkoholista ja mansikoita*, Kotkan kirjapaino, 2003)

Videot ovat nähtävillä osoitteessa:

<https://www.youtube.com/watch?v=j1KPVMR96CU&list=PLuv6ismMM41cJzehIHmTYKc0FISuwlwqb&index=7>.

KUVAN JA TEKSTIN YHDISTÄMINEN

Mikä on Sinun mielestäsi kiinnostava tapa yhdistää kuvaa ja tekstiä, kun tarkoituksena on tehdä karaokevideo? Voit suhteuttaa työtä perinteisiin karaokevideoihin tai vaikkapa videorunoihin.

Kuvan ja tekstin yhdistämiseksi voit tutustua joihinkin tekstittömiin lyhytelokuviin, joita löytyy helposti netistä. Miten vaikuttaisi esimerkiksi Jan Svankmajerin animaation *Historia Naturae* (löydettävissä muun muassa totalshortfilms.comista tai Vimeosta) valinta taustaksi Virolaisen *Edustusvaimo*-runoon? Entä jos saman runon videona olisikin Cyriakin *cows & cows & cows* (YouTubesta)?

Tehtävä: Tarkastele tarkemmin jotakin karaokerunoista ja valitse sen videoksi jokin valmis elokuva tai katkelma elokuvasta ja kerro, miten taustavideo vaikuttaa runon tulkintaan.

RUNON PUHUJA

Leikitään kotia

Jos minä olen eteinen, oletko sinä keittiö. Jos sinä olet kunnollinen, olenko minä heittiö. Jos sinä olet vanhemmat, olenko minä lapset. Jos sinä olet tumma tukka, olenko minä harmaat hapsset. Ole sinä ikkuna, niin minä olen pielet. Ole sinä kaikukoppa, niin minä olen kielet. Ole sinä täällä kun minä olen poissa. Lämmitä sinä sauna niin minä käyn kaupoissa. Ole sinä talvi niin minä olen lunta. Ole sinä yö niin minä olen unta. Ole sinä veitsi niin minä olen verta. Ole sinä neitsyys, niin minä olen eka kerta. Ole sinä maila niin minä olen pallo. Ole sinä leuka niin minä olen kallo. Ole sinä patteri niin minä olen sukat. Ole sinä hauta niin minä olen kukat.

Aki Salmela, *Leikitään kotia* (Tammi, 2005)

Video: Eveliina Ventelä

<https://youtu.be/j1KPVMR96C>

Mieti, millaisessa tilanteessa Salmelan runon puhuja ja puhuteltava ovat ja millaisena puhuja näkee siinä itsensä ja toisen.

Tehtävä: Kirjoita itse vastaava runo, johon mietit puhetilanteen, puhujan ja puhuteltavan (esimerkiksi erotessa jättäjä ja jätetty). Voit käyttää *ole sinä, niin minä olen* –rakennetta.

INTERTEKSTUAALISUUS

1.

Ylistys pyllylle

Nyt kun kellut pyllyysi pikku kellukkeilla
kaikkeutemme karikkoista merta
ja tunnet kuinka pylly pitää sinut pinnalla
ja estää vajoamasta läpi tuolin
pimeyteen joka allamme longottelee valtavaa kitaansa
ja lipoo eltaisia hampaitaan

nyt kun istut, ja tuo kaksoisturvatyyny
pehmentää törmäyksen terävimpiin mietteisiin
ja lauseista kaikkein karkeimpiin

pyllylläsi tunnet kuinka Luojan suunnittelu,
testit ja toteutus ovat tulleet täydeksi,
pyllyn täyteydeksi, pettämättömäksi toveriksi
joka seuraa minne menetkin
ja vaikka puhuisit ihmisten ja enkelien kielillä
mutta sinulla ei olisi pyllyä
olisit vain pikku pilleri planeettojen pallomeressä

sillä pitkämielinen ja lempeä on pylly,
ei kerskaa, ei pöyhkeile, ei sopimattomasti käyttäydy
vaan kaikki se peittää, kaiken uskoo,
kaikki se toivoo ja kaiken kärsii,
ja niin kulkevat maailmanlopun horisonttiin
ne onnelliset, ihminen edellä
ja pylly perässä.

Ilpo Tiihonen, *Jumalan sumu* (WSOY, 2009)

Video: Sofia Kankama ja Tomi Kristeri

<https://youtu.be/CepjXRA67yc>

Tunnistatko intertekstuaalisen viitteen eli viittauksen toiseen tekstiin Tiihosen runossa?

Mikä tunnettu teksti on kyseessä? Missä tilanteessa teksti usein esitetään? Millaisena

katkelma näyttäytyy osana Tiihosen runoa ja mitä se tuo runoon?

2.

Maailman alussa

Hiirivaari kertoo

Kun kaikki alkoi, olivat vain henget:
Harmaa, Vihreä ja Sininen
ja vielä Valon henki, kultainen.
Kaksi niistä teki Maan,
metsät, niityt, joet, järvet.

Kaksi ryhtyi Kuuta muovaamaan.

Aikaa myöten sekin valmistui,
mutta pari keskenänsä riitaantui:
sai puolet Kuusta Valon henki,
puolet Harmaa, pimeyden renki.
Ei taistelu se lopu milloinkaan.

Kun Valo johtaa, tulee täysikuu,
kun Harmaa voittaa, kehrä kaventuu.

Mutta Harmaa teki hiiret maailmaan.

Tuula Korolainen, *Kuono kohti tähteä* (Lasten Keskus, 2005)

Video: Tomi Kristeri ja Joni Tuppurainen

<https://youtu.be/vE7lf9a6T04>

Korolaisen runo on maailmansyntymyytti ja kertoo myös hiirten synnystä. Millaiseksi runo määrittelee hiirten aseman maailmassa?

Tehtävä: Millaisia syntymyyttejä itse tiedät? Mitä yhteistä ja erilaista on esimerkiksi antiikin, *Kalevalan* ja *Raamatun* maailmansyntymyyteillä? Keksi itse jonkin asian (esimerkiksi laulun, oluen tai kaiun) syntymyytti.

Kaksoisyleisö. Korolainen sai vuonna 2005 Finlandia Junior –palkinnon kokoelmastaan *Kuono kohti tähteä*. Korolaisen kokoelmalla on selvästi kaksoisyleisö: kirjasta saavat riemua niin lapset kuin aikuisetkin. Tutustu kokoelmaan ja tarkastele esimerkiksi runoa *Ääni*. Millaisten piirteiden arvelet innostavan lapsilukijoita? Entä aikuisia?

3.

Edustusvaimo

Tarjolla Audi RS 4, Sea Ray 425 Sundancer, omakotitalo Westendissä. Olen eteenpäinpyrkivä 51-vuotias *Competence Development Specialist*. Tahdon arvoiseni 20 - 25-vuotiaan, edustavan naisen vaimokseni. Huolehdit ulkonäöstäsi, pidät sen timmissä kunnossa, esiinnyt aina moitteettomasti laitettuna. Näytät hyvältä Audin etupenkillä, Sea Rayni keulassa, sovit sisustukseen. Et päästä itseäsi leviämään. Säälistää, miten joidenkin vaimot päästävät itsensä repsautamaan!

Haluan olla ylpeä näyttävyydestäsi. Minulla on sinussa jotain mitä esitellä muille miehille. He kadehtivat sinua minulta, mutta sinä et vilkuile muita. Olet arvokainta mitä omistan. Ihaillet minua kaikessa. Et jäkätä vastaan, toisin kuin edellinen vaimoni, saatanan lehmä.

Vastaat tietenkin lähettämällä kuvasi. Rumat, lihavat, liian itsetietoiset, älkää vaivautuko! Sinä, kriteerit täyttävä laatonainen, anna kuulua itsestäsi. Kerro, mitä haluaisit minulla tehdä!

Merja Virolainen, *Kontaktia halutaan* (Tammi, 2007)

Video: Joel Hellsten ja Isabella Lievonen

https://youtu.be/jcmDS_LvtXI

Virolaisen runo on seuranhakuilmoitus. Missä kohdassa se mielestäsi lakkaa olemasta uskottava tai sellainen, johon joku voisi vastata? Perustele näkemyksesi.

Tehtävä: Keksi itse runo, joka toimii myös jonkin toisen tekstilajin (esimerkiksi mainoksen, tekstiviestin tai kirjeen) ehdoilla.

RUNOT KOKOELMAN KONTEKSTISSA

Kauhun tasapaino, keinulauta, kuluta tarpeeksi,
muttei liikaa, kiusaa puita sen verran että ne
hengittävät vielä. Juuresta alkaa jo kuolla,
mennyttä ei opeteta kouluissa enää, Valo oppii
innovoimaan visioita, kiikaroimaan huomisen
valkokankaaseen, siihen heijastetaan maa jota
ei ole. Ja metsä, jotain missä käveltiin ja
uudistuttiin! Käy putken läpi, rei'istä puhkuu
alppien ilmaa. Kapua tuliterin varustein
ylös puuhaparkin verkkoseinää, kohti ravintolaa
jossa lapset syövät muumipihvit. Hei keinuta,
liekuta, tuudita mua, unen kaapelikanava

säksättää, lyö sähköä aivoon, puree kurkiaisen poikki
ja meidän on niin autuas, autuas olla.

Johanna Venho, *Tässä on valo* (WSOY, 2009)

Video: Sofia Juntunen

<https://youtu.be/NHMjk3o15KU>

Kuuntele tai lue Johanna Venhon runoja samasta kokoelmasta lyrikline.org-sivustolta. (

<http://www.lyrikline.org/en/poems/taessae-valo-ja-haen-retkeilee-saaristossa-6530#.VYvumGCQnoY>)

Millaisen kokonaisuuden runot mielestäsi muodostavat? Vaikuttaako muiden runojen kuunteleminen tai lukeminen tulkintaasi yksittäisestä runosta?

KIELEN KUVALLISUUS

1.

kuinka korkealla tämä on, montako metriä
alas, ilmastoitu bussi vie meidät
kohti yhä kaukaisempaa koskemattomampaa
rantaa, tie on mutkainen ja tyhjä,
monet nuokkuvat, vieretysten
vaiti, nyt Annie osoittaa
järkälettä: katso, lintu

Hannimari Heino, *Alkaa meri* (ntamo, 2013)

Video: Iman Achenchab

<https://youtu.be/4vpQMzqe07w>

Heinon kokoelmassa meri ja ranta ovat vastakohtapari, jolla liikkuvat hyvin erilaiset ihmiset ja ihmisryhmät. Millainen tunnelma ja tilanne on mielestäsi tässä runossa?

Tehtävä: Voit harjoitella havainnon muokkaamista kielikuvaksi Henriikka Tavin värirunoharjoituksella. Ensiksi valitse yksi väri, jota tarkkailet ympäristössäsi. Kirjaa ylös havaintosi tuosta väristä. Kun olet saanut aikaan sanalistan, lue se läpi ja alleviivaa sanat, joita haluat käyttää runossa. Kirjoita runo, johon voit lisätä sanoja myös listan ulkopuolelta. Katso vertailun vuoksi, millaisen runon Tavi on kirjoittanut valkoisista asioista runossaan ”Mennään metsään” esikoiskokoelmaansa *Esim. Esa*.

2.

Olet hukkaa aaltoihin,
sukellat yhä syvemmälle pintaasi.
Odotat sadetta mutta näet ikkunan jossa valot välähtävät.
Nimesi katkeaa
kun kutsun sinua kynnyksellä,
sukusi, se allas, jää ulkopuolelle.

Tommi Parkko: *Pelikaani* (Savukeidas, 2011)
Video: Marianna Lavikka
https://youtu.be/Ec-O52hUh_4

Parkon runossa puhuteltavasta kerrotaan: ”sukellat yhä syvemmälle pintaasi”. Tätä ilmausta voi pitää paradoksina, sisäisesti ristiriitaisena väitteenä. Toisaalta pintaan syventyminen on mahdollistakin. Keksi itse runo, jossa käytät jonkinlaista paradoksia. Voit tehdä runosta paradoksin avulla yhtä hyvin leikkisän kuin syvällisenkin.

AIKA, MUISTAMINEN JA SUBJEKTIIVISET KOKEMUKSET

1.

Maailmanlopun tuuli rakeisilla kaduilla.

Vuodet niin lyhyet ja merkityksettömät.
Muistot niin surulliset ja nopeat
ettei niihin voi luottaa, elää, ikävöidä.

Mikko Myllylahti, *Väylä* (Savukeidas, 2012)
Video: Anna Hänninen ja Susanna Leppänen
<https://youtu.be/AIE4n07rQbA>

Kirjallisuudessa tutkitaan paljon muistamista. Viimeaikaisissa psykologisissa tutkimuksissa on todettu, että muistot vääristyvät (ja niitä voidaan vääristää) helposti. Miksi arvelet muistamisen pohdinnan olevan tärkeää ihmisille? Myös kokemusta ajasta tarkastellaan kirjallisuudessa usein. Myllylahden runossa vuodet näyttävät lyhyinä, kun ”maailmanlopun tuuli” puhalttaa.

Tehtävä: Kirjoita oma runosi tilanteesta, jossa aika kiittää, tai tilanteesta, jossa aika matelee.
Älä käytä runossasi kertaakaan sanaa *aika*.

2.

Pysähtyneet ovat kadut ja ihmiset.

Sinä aikana jonka ne kanssani elivät
näin niissä tulen ja innon
kuin pitkän odotuksen hedelmät.

Mutta nyt ovat kadut taas hiljaa,
jähmettyneenä hetkeen jossa tunsivat ilon,
liikahtamatta
kuin peläten sen kaiken menettävänsä.

Mutta minä olen jo kaukana,
matkalla uuteen päivään.

Sillä mitään en niin pelkää
kuin tunnetta,
että kaikki on hyvin
ja hetkeä,
joka säilyy ikuisesti.

Juho Nieminen, *Alkoholia ja mansikoita* (Kotkan kirjapaino, 2003)

Video: Sofia Juntunen

<https://youtu.be/WE4z--iNAdg>

Niemisen runon lopetusta voi pitää yllättävänäkin. Toisaalta erityisesti nuoruuteen kuuluu jämähtäneisyyden pelko. Tarkastele, millaiset asiat asetetaan runon minän kokemuksen ja toiminnan vastakohtiksi ja miten lopun väite kehystyy. Miten täydentäisit itse oman *Mitään en niin pelkää kuin* –lauseen ja millaisen runon alun ja lopun kirjoittaisit sen ympärille?

Tekijät:

Nuorten Runokaraoke toteutettiin Herttoniemen yhteiskoulun äidinkielenopettaja Eveliina Ventelän, kuvataideopettaja Elena Kotalan ja Nuoren Voiman Liiton koulutussihteeri Laura Laitisen yhteistyönä. Runotehtävät ovat Eveliina Ventelän.